

Inkluzív nevelés

Sérülésspecifikus eszköztár tanulásban akadályozott gyermekek, tanulók együttneveléséhez

Írta

Szekeres Ágota

Ari Pálma

SULINOVA

Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Budapest, 2008

Készült a Nemzeti Fejlesztési Terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program 2.1 intézkedés Hát-
rányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben központi program-
jának „B” komponense (Sajátos nevelési igényű gyerekek együttnevelése) keretében.

Szakmai vezető
KAPCSÁNÉ NÉMETHI JÚLIA

Munkacsoport-vezető
LOCSMÁNDI ALAJOS

Témavezető
VARGÁNÉ MEZŐ LILLA

Lektorálta
DR. PAPP GABRIELLA

© Ari Pálma, Szekeres Ágota, 2008

© Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008

A kiadvány ingyenes, kizárólag zárt körben oktatási céllal használható, kereskedelmi forgalomba
nem hozható. A felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját nem szolgálhatja.

Kiadja az Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Felelős kiadó: Kerekes Gábor ügyvezető igazgató
1134 Budapest, Váci út 37.
Telefon: (06-1) 477-3100, fax: (06-1) 477-3136
E-mail: info@educatio.hu
Adatbank: www.sulinovadatbank.hu

Tartalom

1. Korosztályi megközelítés	5
2. A funkció és felhasználás területe szerint kategóriákba rendezett eszközök, eszközcsoportok	7
2.1 Tantermi berendezések	7
2.2 Taneszközök	9
2.2.1 Tankönyvek, munkafüzetek, feladatgyűjtemények	9
2.2.2 Képességfejlesztő feladatlapok, könyvek	14
2.2.3 Gyermekek Háza tankönyvcsalád	14
2.2.4 Számítástechnikai eszközök	15
2.3 Fejlesztő és terápiás eszközök, játékok	18
2.3.1 Mozgás	18
2.3.2 Beszéd-kommunikáció	23
2.3.3 Észlelés	26
2.3.4 Emlékezet	32
2.3.5 Gondolkodás	32
2.3.6 Egyéb területek	35
3. Felhasznált irodalom	36
Javasolt honlapok	36
Kulcsszavak az online adatbanki eléréshez	36

Kedves Kollégák!

Kedves Szülők!

A pedagógiában a tanulási folyamatok aktív, konstruktív tevékenységi formák. A legmegfelelőbb eszközök kiválasztása komoly felelősség a pedagógus és a szülő számára is. A fejlesztő és taneszközök több szintű követelménynek kell, hogy megfeleljenek: egyrészt a didaktikai folyamatokat kell, hogy segítsék, másrészt esztétikai megjelenésükkel (színek, formák, anyagok) kell felkelteniük a gyermekek érdeklődését. Így a gyermekek örömet találhatnak a játéktevékenységekben, és nem veszik észre, hogy mindeközben fejlődnek, esetleg célirányos fejlesztésük történik meg.

A játék ősi tevékenység, amelynek során a gyermekek különböző élményeiket, érzéseiket dolgozzák fel. A jó fejlesztő játék mindegyike úgy biztosít lehetőséget, hogy az érzelmi-esztétikai nevelésen túl konkrét fejlesztési célokat is szolgál. A játékok közül sok alkalmas az együttes játéktevékenységre is, hiszen a képességfejlesztésen túl a közösségfejlesztés is fontos cél.

Milyen a jó tankönyv? Olyan, amelyet tanár és tanítvány egyaránt hasznosan, kedvvel és örömmel használ. A jó tankönyvben lehetőség van arra, hogy a tartalmat igényesen elsajátítsák a gyerekek. Ugyanakkor az elsajátítási folyamat tervezhető minden gyermek számára, pl. biztosítja a fokozatokat, a differenciálási lehetőségeket. Az igényes tartalmi színvonal, valamint a differenciálási lehetőség együttes megjelenése már alapvetően záloga lehet egy tankönyv sikerességének. Ha mindez az igényesség formai nívóval párosul (színes, izgalmas, esztétikus, tartós) akkor valóban örömmel használhatják a gyermekek a könyveket.

A tanulásban akadályozott gyermekeknél ez különösen fontos, mert a tankönyveknek biztosítani kell a differenciált fejlesztést, az individualizációt, a tehetséggondozást, de a felzárkóztatás lehetőségét is. Tapasztalataink szerint a tanulásban akadályozott gyermekeknél a színes, képi megjelenítés, az igényes szerkesztés, a tankönyv ingergazdag volta motivációs erővel bír.

Útmutatónkban az egyes fejezetekben – a teljesség igénye nélkül – mutatjuk be a taneszközöket, tankönyveket, szoftvereket és terápiás eszközöket. Egyrészt célunk betekintést nyújtani a tanulásban akadályozott gyermekek oktatását, nevelését megsegítő eszközökbe, másrészt célunk az is, hogy ezek alapján a pedagógusok vagy a szülők maguk is ki tudják választani a megfelelőt. Szempont volt előttünk az is, hogy olyan eszközöket is megmutassunk, amelyek a többségi gyermekek számára is hasznosak, és – nem utolsósorban – akár önmagunk is elkészíthetjük némelyiket.

1. Korosztályi megközelítés

Nagy jelentőségű a tanulási akadályok korai felismerése, de ez csak az óvodáskor végén, illetve az iskoláskor elején lehetséges. A népesség sajátosságaiból adódóan az igazi korai felismerésre és fejlesztésre nincs lehetőségünk, mert ezek a problémák sok esetben korábbi életkorokban nem észrevehetőek. Általában az iskoláskor kezdetén válnak nyilvánvalóvá.

Az óvoda részéről az iskolakészültség elérése vagy nem elérése adhat objektív információt a gyermekről, amelyhez az óvodapedagógus korábbi megfigyelései, tapasztalatai is társulnak. Tanulásban akadályozott gyermeknél előfordulhat, hogy a tankötelezettségi kort elérte, de az iskolaérettség tekintetében még nem teljesen kész. Ilyen életkori eltolódások sok gyereknél megfigyelhetők.

Az iskola részéről a diagnosztikus és fejlesztő eljárásokra leghamarabb az iskolakötelezettség elérésétől kerülhet sor. A diagnosztizálási lehetőségek közé tartozik a beiskolázási diagnózis, valamint a diákok intenzív és differenciált megfigyelése.

Napjainkban az iskolába lépéshez szükséges képességek – az iskolakészültség – fogalma olyan dinamikus szemléletmódot jelent, amely sokszínű, komplex és egymással részben összefonódott variációkra épül. A gyermek oldalán megjelenik az adottság és az érés (testi fejlettség, betegségekre való hajlam, életkor, nem), amely aztán kapcsolatba kerül a környezettel és a tanulással kapcsolatos tényezőkkel (a család szociális státusza, belső szerkezete, az óvoda, a fejlődési és tanulmányi előzmények). Ezek együttesen meghatározzák a tanuló személyiségét, szociális-emocionális, motivációs, kognitív és testi-fizikai állapotát. A másik oldalon megjelenik az iskola, amely meghatározott körülményeket, követelményeket és elvárásokat teremt a gyermek körül.

Az iskolakészültség fontosabb elemei:

- Testi egészség, ellenálló képesség, az érzékszervek és beszédszervek, valamint a motorikus rendszer épsége
- Új iránti fogékonyság, beállítódás arra, hogy feladatokat kap, amelyekkel meghatározott ideig foglalkoznia kell (tanulási motiváció, koncentráció)
- Szociális alkalmazkodóképesség, kiegyensúlyozottság, önmaga megőrzésének és érvényesítésének képessége nagyobb csoporton belül is

Ezek után nézzünk meg néhány konkrét támpontot az iskolába lépéshez szükséges képességekkel kapcsolatosan!

- Egyedül mosakodjon és mosson fogat.
- Járvon váltott lábbal a lépcsőn.
- Egyedül vegye fel ruháját és cipőjét, kössön csomót.
- Végezzen el többféle feladatot egymás után.
- Érdeklődjön az olvasás, írás, számok iránt (az olvasni tudás nem szükséges).
- Tegyen fel sok „miért?” kérdést.
- Ismerje a fontosabb színeket (piros, sárga, zöld, kék, fekete, fehér).
- Építsen, fessen, gyurmázzon, játsszon szívesen egyedül és társakkal is.
- Tudja saját nevét és lakcímét.

Az iskolába lépéshez szükséges képességekkel nem rendelkező gyermekek jellemzői a következők lehetnek:

- Túlzott mérvű játékoság (állandóan játszik a taneszközökkel)
- Kitér a megbízatások elől
- Nem érti meg teljesen a feladatutasításokat
- Folyamatosan fecseg
- Könnyen eltéríthető
- Koncentrációs problémák (rágja a radírt, ceruzát, „álmodozik”)

- Általában nem képes a társakkal való együttműködésre
- Énközpontú (állandóan dicséretre vágyik, a középpontban akar lenni)
- A tanítás során gyorsan kifárad

Az iskolai eredményesség szempontjából fontos tisztázni még a következő tényezőket is: a teljesítménymotiváció, a munka során mutatott viselkedés, a szociális viselkedés, az érzelmi élet, a motorika, amelyek az iskolába lépéshez szükséges képességeket viszonylag átfogóan érintik.

A tanulásban akadályozott gyermekek integrált nevelése és oktatása esetében meg kell említeni az egyéni (vagy kiscsoportos) fejlesztés fontosságát. A gyermekek megsegítése az iskolai éveket végig kell, hogy kísérje. Nem elegendő az első 2 évfolyamon vagy akár az alsó tagozatban nyújtani részükre a fejlesztést. Ennek a nyolc évfolyamon végig kell vonulnia. Nem beszélhetünk felzárkóztatásról sem, hiszen a legtöbb tanulásban akadályozott gyermek nem fog „felzárkózni” a többi gyermek mögé. A tanítási órákon, a követelmények összeállításánál, a fejlesztő eszközök kiválasztásánál ezekkel tisztában kell lennünk.

2. A funkció és felhasználás területe szerint kategóriákba rendezett eszközök, eszközcsoportok

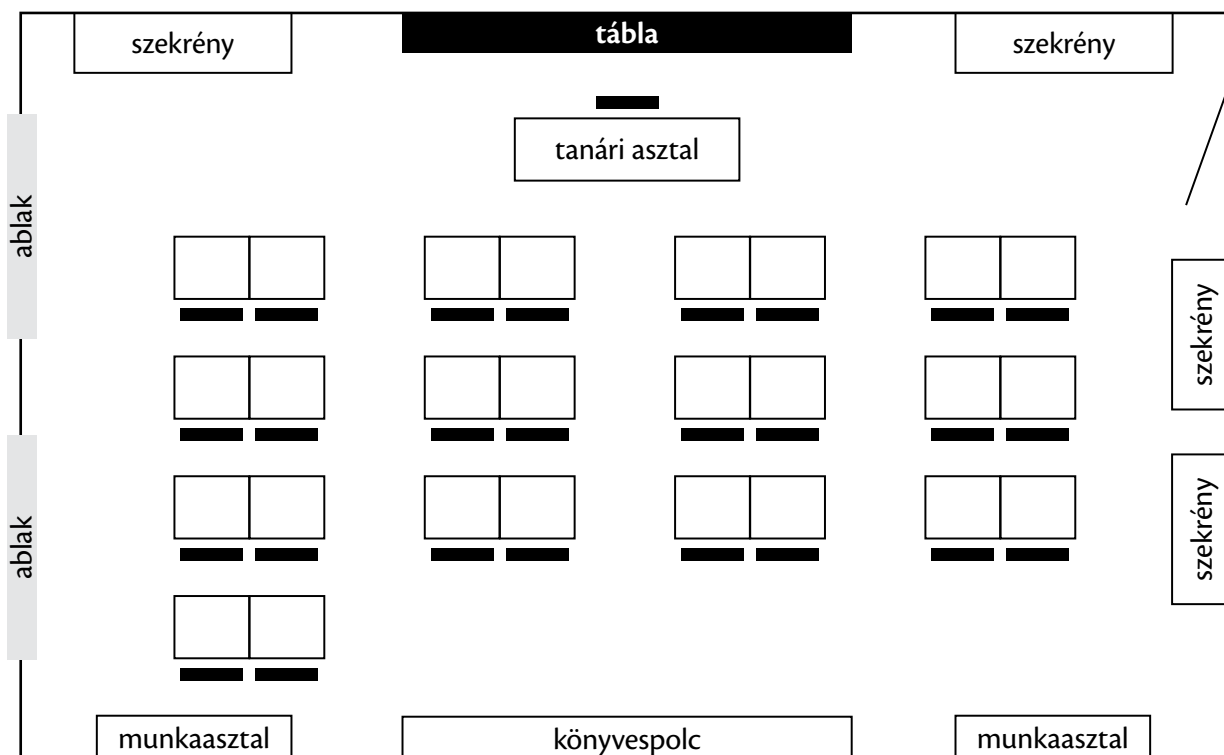
2.1 Tantermi berendezések

Néhány szerző az iskolai élet során fellépő különböző tanulási problémákat nem az egyes tanulók egyéni kudarcaiként értelmezi, hanem az iskolaszervezet kudarcaiként értékeli. Igyekszünk olyan tanulást segítő tényezőket bemutatni, amelyek egy „hagyományos” általános iskolában is alkalmazhatók. Ezek az elemek gyakran hozzájárulnak ahhoz, hogy tanulási és magatartási problémák ne alakuljanak ki.

Az **iskola klímájának** olyannak kell lennie, hogy pozitív érzelmi hatást váltson ki, teremtsen pozitív beállítódást és pozitív asszociációkat az „iskolával” kapcsolatban. Ennek megalapozása szempontjából nagyon jelentős az első tanítási nap jól átgondolt megszervezése. Ismerkedési játékok, az iskola épületén való végigvezetés, közös ünneplés vagy iskolakezdési projekt (Ez a mi iskolánk) segíthetik az élet új területének pozitív elfogadását.

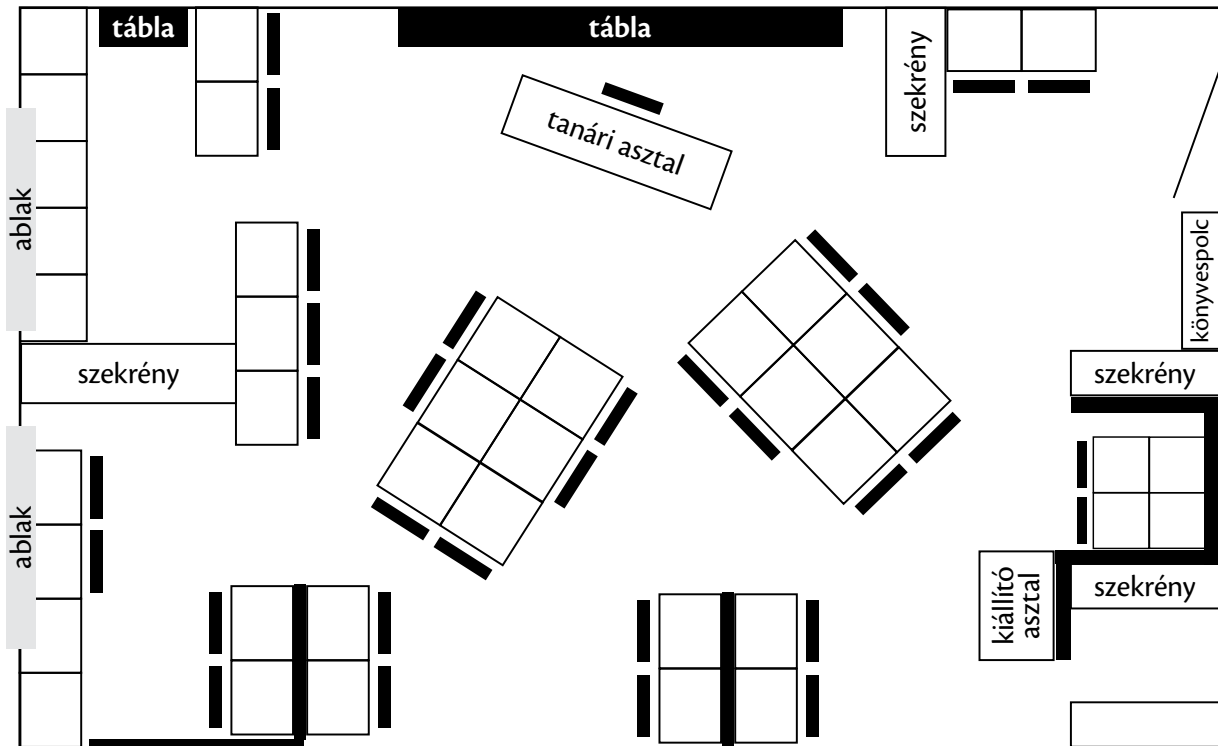
Nagy jelentőségű a **tanterem** barátságos kialakítása is: pihenő-, olvasó-, kiállító-, tájékoztató- és játéksarok, polcok térelválasztóként megfelelő könyvekkel és játékokkal, dobozok a differenciáláshoz használható segédeszközökkel, szőnyeg, képek stb. Ajánlatos olyan termet biztosítani, amelyben többféle kisebb tér kialakítására van lehetőség. Például: kiscsoportos munkához 2-6 asztalból álló csoportok, olvasósarok matracokkal, párnákkal, egyéni tanuláshoz különálló asztalok. A gyermekeknek az így kialakított térben van állandó helyük is, de a változó tevékenységeknek, csoportösszetételeknek megfelelően különböző szintereken is dolgozhatnak. Az „olvasósarok” alkalmas lehet arra is, hogy az integrációt segítő gyógypedagógus szükség esetén néhány gyermekkel külön foglalkozzon.

Egy hagyományos tantermi elrendezés általában ilyen:

Egy hagyományos tantermi elrendezés (Gaál, 2000)

Az előbb körülírt ötleteket megvalósító tanterem ilyen is lehet:

Többféle munkaformára lehetőséget adó tanterem (Gaál, 2000)

Az **iskolaépületet** kívülről és belülről egyaránt megfelelően kell kialakítani: sok fény, megfelelő színek és természetes építőanyagok (fa), a gyermekek fiziológiai szükségleteihez igazodó bútorzat, faliújságok a folyosón, ahol a tanulók munkáit ki lehet állítani. Fontos az iskola környezetének pozitív alakítása is: pihenő- és játszóhelyek; ne legyenek betonozott udvarok, változatos növényzet stb.

A **tanító** szerepe meghatározó: a pedagógus viselkedését és beállítódását (a modelltanulásnak megfelelően) a tanulók utánozzák (minél fiatalabbak, annál inkább). Három fontos nevelői tulajdonság: empátia, melegség, hitelesség segítheti a pedagógust abban, hogy olyan iskolai/tantermi légkört alakítson ki, ahol a tanulásban akadályozott gyermek nem stigmatizálódik.

A különböző **játékok** (szerepjátékok, interakciós játékok) felhívhatják a figyelmet a „problémás”, feltűnő viselkedésű gyermekekre, egyidejűleg ötleteket és lehetőségeket nyújtanak ahhoz, hogy a tanulók viselkedésére reagáljunk, valamint megalapozzuk az osztályközösséget és az osztály jó légkörét. Lehetőséget adhatunk arra, hogy tanulóink egyénileg vagy csoportban beszámoljanak nehézségeikről és problémáikról, ezzel elősegíthetjük a gyermekek érzelmi feszültségeinek oldását és érzelmi stabilitását.

Kiemelkedő fontosságú a gyermekek számára szilárd struktúrák és **rituálék** kialakítása, gyakoroltatása. Például: a reggeli beszélgetőkör szabályai, a munkavégzés szakaszainak kialakítása, taneszközök előkészítése, napirend (lásd 3. ábra) stb.

A TÁBLA KÉPE

2 TANÍTÁSI ÓRA	SZABAD TANULÁS
	REGGELI BESZÉLGETŐKÖR
	HÁZI FELADAT
	GYAKORLÁS
	REGGELI TOLLBAMONDÁS

NAGYSZÜNET

2 TANÍTÁSI ÓRA	SZÁMOLÁS, ÍRÁS, OLVASÁS
	ZENE

Egy tipikus napi program vázlatja (Englbrecht, Weigert, 1996)

2.2 Taneszközök

A tanulásban akadályozott gyermekek részére nincsenek speciális, csak az ő részükre készített taneszközök. Mind a magyar-, mind pedig a matematikatanítás során használt általános eszközök használhatók náluk. Gyakran inkább arra van szükség, hogy ez az eszköz többször és hosszabb ideig álljon rendelkezésére a gyermeknek, vagy éppen arra, hogy több eszközből tudjon választani.

Az írástanulás során célszerű a ceruzafogó használata, amely tollra vagy ceruzára húzható segédeszköz, a helyes ceruzafogás kialakulásában segít.

A szemléltető képek kiragasztására alkalmas a gyurmaragasztó, amelynek segítségével papírra, fára, műanyagra, szövetre, táblára rögzíthetők. A gyengénlátó gyermeknél használt széles vonalazású füzetek a tanulásban akadályozott gyermekeknél is jól használhatók.

A különböző finommozgásokkal járó tevékenységeket segíthetjük meg a balkezes gyermekek számára a balkezes olló használatával.

2.2.1 Tankönyvek, munkafüzetek, feladatgyűjtemények

Az integrált nevelést, oktatást vállaló pedagógusok egyik leggyakrabban feltett kérdése az, hogy melyik tankönyvből is tanítsa a tanulásban akadályozott tanulót. Nem kell feltétlenül más tankönyvet vásárolni a gyermeknek, használhatja a többségi tanulók tankönyveit is, de ebben az esetben tudnunk kell azt, hogy néha ki fogunk hagyni részeket, máskor pedig sokkal több gyakorlásra vagy éppen a tananyag sok apró lépésre bontására lesz szükség. Ilyenkor célszerű, ha a pedagógus rendelkezésére állnak a tanulásban akadályozott gyermek számára készített anyagok. Ha kell, ebből tud fénymásolni vagy egyszerűen csak ötleteket gyűjteni az órai munkához. Ennek az lehet az előnye, hogy a nem tanulásban akadályozott, de komoly tanulási nehézséget mutató gyermeknél is használhatók ezek.

A pedagógus választhatja azt a megoldást is, hogy az integráltan tanuló gyermek részére megvásároltassa a számukra készített tankönyveket. Ekkor erőteljesebben kell differenciálnia, hiszen legtöbbször más és más szöveget olvasnak a gyerekek, vagy más és más feladatokat oldanak meg. Ekkor fontos biztosítanunk a lehetőséget arra, hogy az integrált tanuló ugyanazt az olvasmányt is megismerhesse.

Természetesen lehetőség van arra is, hogy mindkét tankönyv a gyermek rendelkezésére álljon.

Összegyűjtöttünk néhány olyan tankönyvet – a teljesség igénye nélkül –, amelyet érdemes megismerni. Ezek is a legtöbb esetben nemcsak tanulásban akadályozott gyermekeknél használhatók eredményesen.

Magyar nyelv és irodalom

A Játékház című tankönyvcsalád a diszlexiamegelőzés olvasástanítási módszere szerint készült. A könyvek alkalmazását abban az esetben ajánljuk, ha a gyermek beszédfejlődése lassú, alakilag hibás, téri tájékozódása bizonytalan, formaérzékelése gyenge, és amikor várható, hogy az írás-olvasás elsajátítása nem lesz zavartalan. A módszer megszeretteti az olvasást, mert a gyermeket sikerélményhez juttatja.

Meixner Ildikó: Játékház. Képes olvasókönyv 1. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

Az olvasókönyv a magánhangzók tanításánál a figyelmet a beszélő szájmozgására irányítja. A mássalhangzókat hangutánzással sajátíttatja el. Speciális betűtanítási sorrendet követ, amellyel megelőzi a betűtévesztést. Az új betűt minden helyzetben begyakoroltatja, szótagokat, szótípusokat olvastat, s ezzel a szókép későbbi felismerését segíti. A módszer nem erőlteti a gyors haladást, a biztos tudásra épít. A gyerekek egyéni képességeihez igazítható a betűtanítás ütemezése.

Meixner Ildikó: Játékház. Feladatlapok I–II. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2005.

A Feladatlapok szervesen kapcsolódnak az ábécékönyvhöz. A borítón látható vödör, illetve labda jele az olvasókönyvben a lapok alján is megtalálható, és jelzi, hogy az adott könyvlaphoz melyik feladatlap használható. Az I. kötet lapjai szétvághatók, képeket, szótagokat, szavakat, mondatokat tartalmaznak, amelyek kép-, szótag-, szó- és mondategyeztetéshez nyújtanak segítséget. A II. kötetben kiszínezhető, rajzos feladatok találhatók.

Meixner Ildikó: Játékház. Betűtanítás – Írásfüzet I–II. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

A Betűtanítás I. füzet a késleltetett írástanításnak megfelelően először íráselemeket tanít, célja, hogy a gyerekek megtanulják a helyes ceruzafogást, a kéz csúsztatását a papíron, a könnyed, lendületes vonalvezetést. A betűk írásánál itt sem kerültek egymás közelébe az alakilag, a kiejtés és hangzás szempontjából hasonló betűk. A II. füzet a kétjegyű mássalhangzók és a nehezen kapcsolható betűk írásával, azok gyakorlásával foglalkozik. A módszer lényegéből adódóan sok a másolási feladat írottról írottra, nyomtatotról írottra.

Jászberényi Andrásné – Mátrainé Goda Katalin: Meseolvasó. Képes olvasókönyv 2. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

Jászberényi Andrásné – Mátrainé Goda Katalin: Meseolvasó. Feladatlapok 2. o. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

Hargitai Katalin: Játékvár. Feladatlapok 2. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

Hargitai Katalin: Játékvár. Munkatankönyv 2. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

A Játékház című tankönyvcsalád a betűtanítást befejezi, a tanultak rögzítését, készségszintű begyakorlását Jászberényi Andrásné – dr. Mátrainé Goda Katalin Meseolvasó című képes olvasókönyve és feladatlapja, illetve Hargitai Katalin Játékvár című tankönyvcsaládja folytatja.

Büchler Júlia – Gémesy Tiborné – Szentmártony Gusztávné – Vörös Imréné: Képes olvasókönyv. Tankönyvkiadó. Budapest, 2001.

Demeter Gáborné: Meseutazás. Képes olvasókönyv 3. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2003.

Demeter Gáborné: Meseutazás 3. o. Feladatlapok. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2003.

Landy Tamásné: Unatkozol? Nyiss ki! I. Játékos nyelvtani feladatok 3. osztályosoknak. Nodus Kiadó. Veszprém, 1996.

Landy Tamásné: Unatkozol? Nyiss ki! II. Játékos nyelvtani feladatok 4. osztályosoknak. Nodus Kiadó. Veszprém, 1996.

Ez a két feladatlap-gyűjtemény játékos nyelvtani feladatokat tartalmaz, amelyek színesíthetik az órákat, segítséget nyújthatnak a differenciált óravezetésben. A javasolt osztályfokok tanulásban akadályozott gyermekek esetében módosulhatnak.

Székely Balázné (2002a): (R)ész képességek. Gyakorlófeladatok 8 éves kortól. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

Székely Balázné (2002b): (R)ész képességek. Gyakorlófeladatok 8 éves kortól. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

A kétkötetes könyv azoknak a képességeknek, részterületeknek a fejlesztését tűzi ki célul, amelyek általában gyengébbek vagy nem kellően fejlettek a tanulásban akadályozott gyermekeknél. Ezeket a fejlesztendő képességeket érinti a könyv: vizuális differenciálóképesség és figyelem; szemmozgás-koordináció; vizuális szeriális képesség; alak-háttér megkülönböztetés; vizuális emlékezet; finommozgások; térbeli és síkbeli tájékozódás; formaészlelés; auditív differenciálóképesség; verbális emlékezet; beszéd- és szövegértés; auditív szeriális képességek.

A kötet válogatott szöveganyagával bővíti a gyerekek szókincsét, fejleszti nyelvi-kommunikációs kultúráját. A két kötet remek lehetőséget biztosít a pedagógusoknak a differenciált tanulásszervezéshez, hiszen lehetővé teszi a gyerekek egyéni tanulási, fejlődési üteméhez, individuális nehézségeihez való alkalmazkodását. Ugyanakkor fejleszti a gyerekek önállóságát, talpraesettségét. Külön érdeme, hogy nincsen évfolyamokra, életkorokra lebontva, ezért szabadon használható.

Romankovics András: Olvasóiskola 4. Mindennapi olvasmányainkból. Dokumentumszövegek az olvasás differenciált fejlesztéséhez 3–4. osztályosok számára. Romi-Suli Kft. Mogyoród, 2000.

Iván Józsefné – Söre Imréné: Helyesírási gyakorló kisiskolásoknak. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1993.

Mindkét könyv segítséget nyújthat a differenciált órák megtervezéséhez. A Romankovics-féle tankönyvcsalád jól ismert a tanítók előtt, ezért csak ezt az egy füzetet választottuk ki. Egyrészt több osztályfokon használhatók a szövegek, másrészt gyakorlati tudást közvetít azáltal, hogy a mindennapokban ismert írásokat kell olvasni. Ezáltal bemutatatható a gyermekeknek az olvasás hasznossága is, pl. tv-újság átböngészése. A második kötet helyesírással kapcsolatos feladatokat tartalmaz, szintén korosztályi behatárolás nélkül.

Adorján Katalin: Gyakorlóanyag dyslexiás gyermekek részére I. Dyslexiás Gyermekekért Egyesület. Budapest, 1995.

A kötet olyan szöszedeket tartalmaz, amelyek az egyes betűk gyakorlására, a tévesztett betűk differenciálására szolgálnak, valamint olyan meséket, amelyekkel az összefüggő szöveg olvasását, a szövegértést gyakorolhatják. A szöszedetek csak maximum 6 betű szóhosszúságig terjednek ebben a kötetben, így a terápiás munka első lépcsőfokaként szolgálhatnak. A kötet a Meixner-módszer alkalmazásával készült, betartva a módszer kívánalmait. A szöszedetek nagy méretben készültek, segítve ezzel is az ol-

vasást. Viszont elég sok szó került egy oldalra, ezért célszerű nem oldalakat olvastatni a gyermekekkel, hanem egy oldal egy részét csupán, és a többit letakarni. Azok a gyerekek, akiknek van már az olvasással kapcsolatban kudarcélményük, megijedhetnek a telenyomtatott egész oldal látványától.

Kovács Györgyné – Szebényi Nagy Éva – Torda Ágnes: Mondd ki, írd le, törd a fejed! Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1995.

Kovács Györgyné – Torda Ágnes: Folytassuk! Mondd ki, írd le, törd a fejed! Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2002.

Kovács Györgyné: Folytassuk tovább! Mondd ki, írd le, törd a fejed! Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2005.

A gyakorlóanyag nem az olvasást tanítja, hanem az ahhoz szükséges képességek fejlesztését szolgálja. Ehhez legfontosabb a nyelvi ismeretek sokoldalú fejlesztése. A gyakorlatoknak ezekben a kötetekben két típusa van. Az egyik játékos formában gyakoroltatja az olvasást megalapozó képességeket: az emlékezetet, az alak-háttér megkülönböztetését, a rész és egész viszonyának felismerését, a szintézis műveletét. Ehhez csatlakozik a szókincs gyarapítása, az általános tudás bővítése. A feladatok másik köre nyelvtani ismeretek újratanítását, megfelelő használatuk gyakorlását szolgálja.

Matematika

Leonard Palzkill – Hans-Dieter Rinkens: Számok világa 2. Tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1997.

Leonard Palzkill – Hans-Dieter Rinkens: Számok világa 3. Tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1993.

Leonard Palzkill – Hans-Dieter Rinkens: Számok világa 4. Tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1997.

A Számok világa 2. tankönyv a tanulásban akadályozott tanulók 3–4. évfolyamára, a sorozat harmadik kötete az 5. és 6. évfolyamos, a legutolsó kötet pedig a 7–8. osztályba járó tanulásban akadályozott tanulók számára készült. Minden kötethez munkafüzet is vásárolható.

Bernáthné Nagy Ágnes – Mátrai Józsefné – Tóth Józsefné: Gyakorlólapok a készségi szintű számolás fejlesztéséhez I. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

A számfogalom elmélyítése és a műveletfogalom kialakítása után ez a feladatgyűjtemény a készségi szintű számolás fejlesztéséhez kínál gyakorlási lehetőséget. A fokozatosság elvének betartásával a négy alpművelet írásbeli gyakorlásához találunk feladatokat, segítve ezzel a tanórai differenciált munkát, a tanórán kívüli és az otthoni foglalkozásokat.

A módszeresen kidolgozott feladatok a matematikai műveletek minél pontosabb elsajátítását, rögzülését, elmélyítését segítik. Az egyes fokozatok megjelölése eligazítást ad a matematika módszertanát nem ismerő felnőtteknek (szülőknél), de a tanulók számára is jelzi, mire ügyeljenek az adott feladatoknál.

A számok világa második kötetétől, azaz a 3–4. osztálytól ajánljuk alkalmazását.

Tálas Józsefné: Gyakorlólapok a kerület- és területszámításhoz. 5–8. o. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.

A gyűjtemény A számok világához sorozat 5–6. osztálya számára tartalmaz kiegészítő feladatokat. A tanulói segédlet azoknak a gyerekeknek kiváló segédeszköz, akiknek több tapasztalásra van szükségük ahhoz, hogy eljussanak egy-egy általános szabály megértéséhez. A sok rajzos gyakorlat és mérési feladat segíti a tanulókat abban, hogy kialakuljanak képzeletük az egyes geometriai fogalmakról, számítási módokról. A feladatlapok elsősorban a gyakorlati számítások elmélyítéséhez, begyakorlásához alkalmazhatók. A kötet gyakorlatias, nagyon hasznos feladatokat kínál matematikailag pontos, módszertanilag átgondolt megfogalmazásban.

A sorozatban még megjelent munkalapok:

Mátrai Józsefné: Gyakorlólapok a törtek tanításához I–II. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Tálas Józsefné: Gyakorlólapok a pénzváltás tanításához. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Bernáthné Nagy Ágnes – Mátrai Józsefné: Gyakorlólapok a mérés tanításához. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Mátrai Józsefné: Gyakorlólapok a tükrösség tanításához. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Tálas Józsefné: Gyakorlólapok a síkidomok szerkesztéséhez. Fejlesztő munkalapok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Elek Károlyné: Játékos matematikai feladatok 8-9 éveseknek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Ardai Éva – Tényi Katalin: Számolós színező. Szorzás. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Ardai Éva – Tényi Katalin: Számolós színező. Osztás. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

E legutolsó munkalapok szintén a differenciált vezetésű matematikaórák megtervezésében segíthetnek. A Számolós színező sorozat több elemmel is bővült, jól variálható.

Környezetismeret

Tölgyszéky Papp Gyuláné: Önismeret és környezetismeret kisiskolásoknak. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Tölgyszéky Papp Gyuláné: Környezetismereti munkatankönyv 3. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Arany Erzsébet – Olasz Árpádné: Környezetismeret 2. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Mindhárom kötet tanulásban akadályozott gyermekek részére készült.

2.2.2 Képességfejlesztő feladatlapok, könyvek

Kocsis Lászlóné – Rosta Katalin: Ez volnék én? Testsémafejlesztő feladatlap-gyűjtemény. Logopédia GMK. Budapest, 1993.

A kötet a gyermek önmegismerését, a magáról alkotott kép minél teljesebb felépítését segíti. Testének, külső kinézetének megfelelő ismerete nélkül nehezen, hiányosan alakulnak ki azok a képességei, amelyek lehetővé teszik számára az olvasás, írás, számolás problémamentes elsajátítását. Fejleszti a gyermekeknél a téri helyzetek, viszonylatok észlelését, a bal-jobb irányok megkülönböztetését, a lateralitásukat.

Hepp Attiláné: Tudorka 1–2. Képességfejlesztő munkafüzet óvodásoknak. Mozaik Oktatási Stúdió. Szeged, 2004.

A játék örömeit érezhetik az óvodáskorú kisgyerekek a munkafüzetek feladatainak megoldásakor. Az érdekes gyakorlatok és a vidám, színes rajzok lekötik figyelmüket, és szinte észrevétlenül fejlesztik képességeiket. Az óvodapedagógusok munkáját segíti, hogy a kiadványok a fejlesztési területek alapján csoportosított fejezetekre tagolódnak. A munkafüzetek az egyszerű, világos utasítások és a rengeteg rajzos feladat révén az otthoni gyakorláshoz is kiválóan alkalmasak.

Szűts Éva (2004): Cirkáló. Kreatív szín-játék 1. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.

„Keresd a formát a színezősávok mögött!” – biztatja a szerző a gyermekeket, miközben szokatlan, izgalmas feladatot kínál. A grafikus szerző által előre megrajzolt ábrán színezősávok vonulnak végig, így módon mutatják meg az adott rajzi részlet színét. A gyerekek a megadott utasítás alapján színezik készre a kezdetben kusza vonalakkal, színes foltokkal tűnő képet. A színezés nyugtat, lazít, feszültséget old. A különleges feladat kitartó figyelmet, logikus gondolkodást igényel. Emellett fejleszti a térlátást, a rész-egész, alak-háttér elkülönítését, a kéz finommozgását. A színes összeállítás által kínált vidám, kellemes időtöltés motiváló hatású. A kiadvány kezűgyességtől, rajzkészségtől függetlenül, újra és újra sikerélményt nyújt.

2.2.3 Gyermek Ház tankönyvcsalád

A tankönyvek célja, hogy biztosítsa a kisiskolások számára a saját út megtalálását, az egyéni fejlődés lehetőségét. A tananyag a tanulók érdeklődéséhez, fejlettségi szintjéhez igazodik, hiszen az ismeretszerzés során nem egyformák az elindulók, és sokfélék az utak. Ezekre a könyvekre jellemző, hogy egy-egy témakört – legyen az olvasás, matematika, természetismeret – munkatankönyv formában, több szinten, differenciáltan dolgoznak fel. Ez azt jelenti, hogy például egy meséhez háromféle szöveg tartozik. Az első általában szótagolt, a második nem szótagolt, míg a harmadik mese nem szótagolt és hosszabb, mint az előző kettő. A háromszintű meséhez háromszintű feladatsor tartozik. Ezeket a gyerekek is könnyen megtalálhatják, hiszen az adott szín világossága vagy sötétsége jelzi számukra a nehézséget. Az első feladatsorban könnyebben megoldható, konkrét feladatokat találunk, amelyek legtöbbször csak ráismerést, megismert tényeket igényelnek a gyermekektől. A harmadik feladatsorban sok absztrakciót igénylő kérdés van, amelyekre a gyermekeknek önállóan kell válaszolniuk, alkalmazva a már megszerzett tudásukat.

A középső nehézségében a kettő között helyezkedik el:

A tankönyvcsaládot az egész osztály számára érdemes megvásárolni, hiszen differenciált feladatsoraival a gyengébb képességű gyermekektől egészen a tehetséges gyermekig jól használható.

Külön érdeme, hogy osztályfok-megjelölést nem tartalmaz, így szabadon alkalmazható több évfolyamon is, valamint az, hogy a tanulásban akadályozott gyermekek integrációja során szerzett tapasztalatokon alapul.

Kókayné Lányi Marietta: Szépen szóló Fütyöri. Válogatás magyar népmesékből. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba (Munkatankönyv differenciált feladatsorokkal 8–10 éves gyerekeknek)

Szabó Éva: Amiről az indiánok mesélnek. Válogatás közép- és dél-amerikai mesékből és legendákból. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba (Munkatankönyv differenciált feladatsorokkal 8–11 éves gyerekeknek)

Montay Beáta: Az idő vén fája. A mesétől a mondáig. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba (Munkatankönyv differenciált feladatsorokkal 9–11 éves gyerekeknek)

Reith Mónika: Tarka mesék állatokról. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba (Munkatankönyv differenciált feladatsorokkal 8–9 éves gyerekeknek)

Vitéz Gyöngyvér: Szövegelő szövegesek. Szöveges feladatok matematikából. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba (Munkatankönyv differenciált feladatsorokkal 9-10 éves gyerekeknek)

Bódiné Bátri Anikó: Macskanári avagy játékos állattan. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba

Nádler Andrea: Napozz Holddal! Konsept-H Kiadó, Piliscsaba (Munkatankönyv differenciált feladatsorokkal 9-10 éves gyerekeknek)

2.2.4 Számítástechnikai eszközök

Képességfejlesztő szoftverek

Játsszunk együtt!

Multimédiás CD-ROM több mint 120 képességfejlesztő játékkal. Szórakoztató feladatok természet- és társadalomismeretből, valamint matematikából. Tarkítva mesékkel és fülbemászó zenével, segítik a gyerekeket környezetük megismerésében és a legfontosabb fogalmak elsajátításában. Eme játékos oktatószoftver a matematika rejtelmeibe vezeti be az óvodásokat, így módon elősegítve a matematikai gondolkodás kialakítását és fejlesztését az iskolai oktatás megkezdése előtt. A szoftver és a hozzá tartozó füzet használata során egyaránt fejlődik a megfigyelőképesség, az emlékezet, a szín- és a formalátás, a térarányok észlelése és a finommotorika. A gyerekek a feladatok megoldása közben játszva sajátítják el a matematikai alapfogalmakat, s fokozatosan jutnak el a nehezebb gondolkodási műveletekhez. Az egymásra épülő feladatok egyénre szabott haladási tempót tesznek lehetővé.

Ára: kb. 4000 Ft

Játsszóház 1.

A szoftver óvodásoknak és kisiskolásoknak készült, amelyben több mint száz játékos feladat segítségével a gyerekek játékosan, könnyedén fejleszthetik ügyességüket, memóriájukat, logikai készségüket. Az interaktív elemek segítségével a gyerekek „ház”-ról „ház”-ra barangolva aktív szereplőivé válnak a játékoknak, fejlesztve így önállóságukat a problémamegoldásban. A különböző témájú és nehézségi fokú feladatok hosszú időn keresztül játékos és hasznos időtöltést biztosítanak kicsiknek és nagyobbaknak egyaránt.

Ára: kb. 3000 Ft

Blinky Bill – A fantasztikus léggömbkaland

Blinky Bill, a koalamacsi kalandjai során a tanulást oly érdekessé teszi, mint senki más. A gyerekek egy hólégbalonnal utazzák körbe a világot Blinkyvel és barátaival, miközben más-más országról tanulnak. Végül rájönnek: „Mindenütt jó, de legjobb otthon.” A történet során érdekes kihívásokkal találkozhatnak a gyerekek, és így játszva tanulhatnak és fejleszthetik képességeiket. A szoftvert 3–7 éves korosztály számára ajánljuk.

Ára: kb. 4500 Ft

Seholsincs kastély

Az általános iskolák alsó tagozatosainak készült szabadidős felhasználású képességfejlesztő oktatójáték egyesíti a számítógépes játékok nyújtotta vizuális élményt a logikai gondolkodást fejlesztő feladatokkal. A játék 12 helyszínen zajlik. 6 feladattípus az oktatáshoz kapcsolódik, 6 pedig képességfejlesztő logikai feladatokat, játékokat tartalmaz.

Ára: kb. 5000 Ft

Magyar nyelv és irodalom

Manó Olvasás 1. (Játékos oktatóprogram 5–8 éves gyermekeknek)

Ha már ismerjük a betűket, akkor itt az ideje, hogy megtanuljunk összeolvasni őket. Ennek a programnak a segítségével a gyerekek játékos formában sajátítják el a szótagok és szavak összeolvasásának művészetét.

Témakörök: szótagok, szavak, mondatok olvasása és egyszerű szövegértés. Több száz feladat 34 fejezetben, bemutatók, szótagok, szavak, mondatok olvasása és szövegértés, minden betűről egy mese.

Ára: kb. 5000 Ft

Manó Olvasás 2.

Az olvasást oktató programcsaládnak ez a tagja a szövegértést tanítja meg. A programban húsz mese és kétszáz feladat vár feldolgozásra. A munkát szinonimaszótár, valamint szólás- és közmondásgyűjtemény és azok magyarázata színesíti.

Ára: kb. 5000 Ft

Bagolydoktor-sorozat: Ismerd meg a betűket!

Ez a CD-ROM sorozat egészen kis gyermekeknek készült. A programban a kedves „Bagoly doktor” magyarázza el a fontos tudnivalókat. Először az adott lecke anyagát kell elsajátítania a kisgyermeknek, ezután a megszerzett tudást kérdezi ki tőle a program. Gyors és hatékony tanulást biztosít, önálló tanulásra is alkalmas. A gyermekek számára is egyszerű és egyértelmű a program kezelőfelülete.

Ára: kb. 3000 Ft

Matematika

Manó Matek 1.

Játékos képességfejlesztő oktatóprogram 5–8 éves gyermekeknek. Más matematikagyakorló programmal összehasonlítva a Manó Matek nem a számolási készség fejlesztésére helyezi a hangsúlyt, hanem a matematikai gondolkodásmód és szemlélet kialakítására. A CD szöveges és gondolkodtató feladatai a gyermekek mindennapi tapasztalataihoz kapcsolódnak. Ezeknek a feladatoknak a begyakorlása után a számtani műveletek mechanikus elvégzése nem okozhat gondot.

A CD 50 feladattípusának több ezer lehetséges variációja van, így a feladatmegoldások sohasem válnak unalmassá a gyerekek számára:

- Kisebb, nagyobb, egyenlő
- Sorba rendezés
- Sorozatkészítés
- Páros és páratlan
- Sorszámok
- Bontások
- Számegyenes
- Liter és deciliter
- Összeadás a húszas számkörben
- Szabályjátékok
- Kivonás a húszas számkörben
- A pénz használata

A gyerekek tudáspróbákkal ellenőrizhetik ismereteik gyarapodását. A próbatétel kemény: egy labirintuson kell átjutni bekötött szemmel. Ráadásul itt-ott téglák potyognak ki a falból, és egy sárkány dugja ki a réseken a fejeit...

Minden tizedik feladattípus megoldása után a szorgalom jutalmául egy gazdagon illusztrált mesét nézhetnek meg a gyerekek.

Minden feladattípushoz tartozik egy A/4-es méretű kinyomtatható füzetlap, rajta újabb hasonló feladatokkal. Ez egyben az írásgyakorlást is szolgálja. Ha minden lapot kinyomtatunk, egy teljes munkafüzetet kapunk.

A pedagógusok és a szülők munkáját részletes segédlet könnyíti meg.

Ára: kb. 4300 Ft

Manó Matek 2.

Játékos képességfejlesztő oktatóprogram 6–9 éves gyerekeknek. A Manó Matek 1. után most újabb feladatokon próbálhatjuk ki tudásunkat. A helyszín ezúttal egy könyvtár, ahol életre kelnek kedvenc mesehőseink. A szöveges és gondolkodtató feladatok mellett sok-sok gyakorló példát is találunk a programban. Az 50 feladattípusnak több ezer lehetséges variációja van, így a feladatok sohasem válnak unalmassá:

- Számolás százig
- Összeadás, kivonás a százas számkörben
- Több tag összevonása
- Szorzás, osztás
- A római számok
- Deciméter, centiméter
- Kilogramm, dekagramm
- Kombinatorika

Minden ötödik feladattípus megoldása után a szorgalom jutalmául egy gazdagon illusztrált mesét nézhetünk-hallgathatunk meg. A szöveges feladatok mögött egy téglafalat találunk. Ha megoldjuk a téglákra firkált feladatokat, megtisztíthatjuk a falat, és azt is megtudjuk, hogy milyen feladatokkal fogunk találkozni a tudáspróbában. A tudáspróbákkal ellenőrizhetjük ismereteink gyarapodását. A labirintus állomásain ugyanolyan feladatokkal találkozhatunk, amelyeket a gyakorlás során is megoldottunk, de most nem szabad téveszteniük, mert a sárkány lángja megéget.

A pedagógusok és a szülők munkáját részletes segédlet könnyíti meg.

Ára: kb. 4300 Ft

Manó Matek 3.

Az első két Manó Matek CD után a harmadik osztályosok is számolhatnak, mérícskélhetnek, törhetik a fejüket a trükkös feladványokon.

A helyszín ezúttal egy nagyváros, amely tele van számokkal és problémákkal...

A program 78 szöveges feladattípusának sok-sok változata szinte kimeríthetetlen.

Témakörök:

- Az ezres számkör
- Összeadás és kivonás az ezres számkörben
- Szorzás, osztás, törtek
- Vegyes feladatok, összetett feladatok az alapműveletekre
- Mértékegységek, geometria

A számolást a feladat mögötti falon gyakorolhatják a gyerekek. A kinyomtatható feladatlapokat összegyűjtve egy 78 oldalas munkafüzetet kapunk, amelyben további, kreatív feladatokat oldhatunk meg.

Aki szorgalmas, a feladatmegoldásért kapott zsetonokkal játszhat a város játéktermében, ruletten. Nem kell egyedül rulettenie, játékosársait is bevonhatja a játékba. Segédletet tartalmaz a pedagógusoknak, szülőknek, amely bemutatja a feladatok célját, megoldási lehetőségeit, valamint javaslatokat a megoldás menetére.

Ára: kb. 4300 Ft

2.3 Fejlesztő és terápiás eszközök, játékok

Útmutatónkban kiemeltük és röviden jellemezzük azokat a fejlesztési területeket, amelyekhez fejlesztő és terápiás eszközöket szeretnénk bemutatni. Ahogyan a bevezetőben is említettük, ötleteket szeretnénk nyújtani, ezért minden területhez csak néhány eszközt, játékot gyűjtöttünk. Természetesen egy-egy játék nem csak egy terület fejlesztéséhez használható.

2.3.1 Mozgás

Tanulásban akadályozott gyermekeknél nagyon gyakran megfigyelhetők az **izomtónus** zavarai – az izomzat gyenge, erőtlen; vagy ellenkezőleg: görcsös, az izmok feszültsége túl magas, a gyermek egész teste feszes. A mozgások kivitelezése mindkét esetben fárasztó.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Tüskelabda

A labdák különböző felülete miatt a nyomás hatására más-más érzetet keltenek a bőrön. Az eszközökkel való masszírozás, tornászás során ellazulnak az izmok, oldódik a feszültség.

Ára: 300–600 Ft között mérettől függően

A gyakorlatban a **nagymozgások** tudatos fejlesztése (kúszás, mászás, gurulás, járás, futás, testtartás, mozgások koordinálása) kiemelten fontos. Az alapvető mozgásos formák dinamikájának, koordinációjának harmóniája hangsúlyos eleme minden mozgásos alapú terápiának.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Nagylabda

Lehetőséget ad a test teljes átmozgatására.

Ára: 3000–10 000 Ft között a fajtától függően

Kuckó

A kuckók segítségével a gyermekek megismerkedhetnek testük és végtagjaik kiterjedésével. Gyakorolják a nagymozgásokat, a térirányokat és a társaikkal való kapcsolattartást is. Az elemek kompatibilisek, egymással összeépíthetők. Rugalmas vázuk miatt egyszerűen és gyorsan összehajthatók, szétnyithatók. Összecsukott állapotukban még a szekrény polcán is elférnek.

Ára: 5000–25 000 Ft között az elemek számától függően

Go go roller

Helyes használat során a lábak taposó mozgásának eredményeként a „rollerek” gördülékenyen haladnak.

Ára: 15 000–22 000 Ft között attól függően, hogy egy- vagy kétszemélyes a roller, illetve hogy van-e fogantyúja vagy nincsen.

Twister

Ez a szórakoztató társasjáték a nagymozgáson túl fejleszti a testsémát, a téri tájékozódást és a társas kapcsolatokat is.

Ára: kb. 5000 Ft

A **finommozgások** problémái több területen is megjelenhetnek:

- Legfeltűnőbbek a kéz és az ujjak mozgásának eltérései: remegés, görcsösség, tárgyak bizonytalan fogása, „ügyetlenség”.
- Nehézkes lehet a száj környéki izmok működtetése: artikuláció, fújás, füttyülés.
- Gond lehet a szemkörnyéki izmok mozgatása is: fixálás, a szem követő mozgása.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

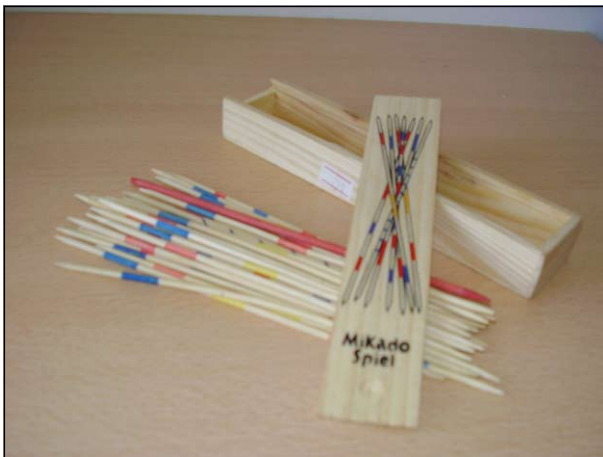
Halacskák

A finommozgás mellett a feladatkártyákon levő mintasor átmásolásával fejlődik a gyermekek logikai és színegyeztetési képessége is.

Ára: kb. 3000 Ft

Mikádó

A játék jól ismert: a koordinált mozgáson túl kiválóan alkalmas a figyelem, koncentráció és a türelem fejlesztésére is.

Ára: kb. 3000 Ft

Pötyi

Szintén viszonylag gyakran használt eszköz, amely a téri orientáció és a figyelem fejlesztésére is jól használható.

Ára: kb. 1500 Ft

Oázis játék

Ez a játék a térpercepció-fejlesztés és a diszgráfia-prevenció remek eszköze lehet. Laza csuklómozgást és szem-kéz koordinációt igényel a gyermektől, ami kiválóan előkészíti az írástanulást. Mindkét kezét kell használnia, így a „nem domináns” keze is nagymértékben ügyesedik. Miközben a színes golyókkal bejárja a drótlabirintust, lehetősége nyílik a színek, formák, mennyiségek megismerésére és a névutók gyakorlására.

Ára: 4000–18 000 Ft között mérettől függően

Billenő golyópálya

Finom mozdulatokra, koncentrációra van szükség ahhoz, hogy a fogantyúk segítségével a golyót a korong mindkét oldalán elhelyezkedő pályán végigfuttassuk. A golyók segítségével fejleszthetjük a szem tudatos mozgását, ezzel egyidejűleg a szemmozgató izmokat is erősíthetjük.

Ára: kb. 5000 Ft

A **cselekvés tervezését és irányítását** több dolog is befolyásolhatja. A testsémában benne van a testkép ismerete, saját testünk megtapasztalása. Kialakulásában fontos az önmagunkról alkotott kép, amelyet színesít és kiegészít a másoktól hallott információ. Fejlesztésének fontos segédeszköze az egész alakot megjelenítő tükör vagy tükrös szoba, tükrőfal. A testfogalom a testünkről szerzett tudás. A kicsiny gyermek elsajátítja pl. testrészeinek megnevezését. A testséma a mozgásos ismeretszerzés eredményeképpen testünk gravitációhoz való alkalmazkodásának, egyensúlyának megélése. A testséma fontos, de a pedagógiai gyakorlatban talán elsikkadó eleme az épen funkcionáló ujjgnózis. A kézfej ujjainak téri helyzete, kontrollja, amely összefügg a taktilitással is. Az ujjgnózis fejletlensége gyakran áll az elemi számolási nehézségek hátterében. Ide sorolható a téri orientáció nehézsége, a kialakulatlan laterális dominancia és a két oldal koordinációjának nehézkessége is.

*Javasolt terápiás eszközök és játékok***Mézes futam**

A téri tájékozódás fejlesztése mellett ez a szabályjáték jól használható a színek megtanulására, gyakorlására, valamint a számfogalom (6-os körben) mélyítésére.

Ára: kb. 3000 Ft

Testpuzzle

A testrészek és azok funkciójának tudatos ismerete segít a gyerekek önmaga megismerésében. Ez a fából készült fejlesztőjáték alkalmas a személyi zóna megismerésére, a laterális (oldal) megismerésére, valamint beszédfejlesztésre. Lehetőséget ad az analízis-szintézis gyakorlására is.

Ára: kb. 3000 Ft

2.3.2 Beszéd-kommunikáció

A beszédfejlesztés három nagy területét ismertetjük a vázlatosság szintjén.

- A **beszédpercepció** (a beszéd észlelése, megértése): a külvilág akusztikus (emberi hang) élményeinek felfogása – kódolása és megértése – bonyolult folyamat, amely a másodperc tört része alatt zajlik le. Első elemi szintje a hallás, amikor az akusztikus ingereket környezetünkből kiválasztjuk. Már ez is bonyolult folyamat, mert kialakult orientációt, hallási figyelmet igényel. Következő lépcsőfok a beszédészlelés, ezt követi a hallott információ megértése, majd az asszociációs rendszerünket igénybe véve a hallottak értelmezése. A folyamat bármely szintjén jelentkezhet sérülés, amely befolyásolja a gyermek nyelvi-kommunikációs képességeit.
- A **beszédprodukció** (az aktív nyelvhasználat): a beszédmegértéshez hasonlóan rendkívül bonyolult neurobiológiai feltételrendszert jelenít meg. A könnyebbég kedvéért az összetett funkció

két nagy egységét említjük meg. A makrotervezés a gondolatok rendszerezését, az ismeretek, fogalmak gyors átgondolását jelenti. Mikrotervezés folyamán a szó, a verbális-akusztikus produkció összehangoltsága jelenik meg.

- A **nonverbális kommunikáció** hétköznapi megfogalmazással élve gesztusnyelv, ami szavak nélkül tudathatja szándékainkat, adhat teret indulatainknak, de fontos kiegészítő eleme a verbális kommunikációnak. A tanulásban akadályozott kisgyermek szenszitivébbek a nonverbális csatornán küldött üzenetekre. Ezért ez a terület kiemelt fontosságú.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Tick tack bumm, Tick tack bumm junior

A játék a szókincsfejlesztést célozza meg elsősorban, de jól használható a gyorsaság, koncentráció, kreativitás fejlesztésére is. A két játék nehézségében különbözik: míg az egyikben képek kapcsán kell szavakat gyűjteni, a másikban már a megadott hanggal (hangokkal) kell kezdődniük e szavaknak. Miután dobtak a gyerekek a különleges kockával, elindítják a bombát, majd felcsapják a legfelső kártyát. Ezután a játékosoknak villámgyorsan kell szavakat kitalálniuk a kártyán lévő betűkkel, és ha ez sikerült, gyorsan tovább kell adni a soron következőnek a bombát. Kétszer ugyanazt a szót nem lehet mondani. A ketyegő bomba így jár kézről kézre, míg „fel nem robban”.

Ára: kb. 3000 Ft

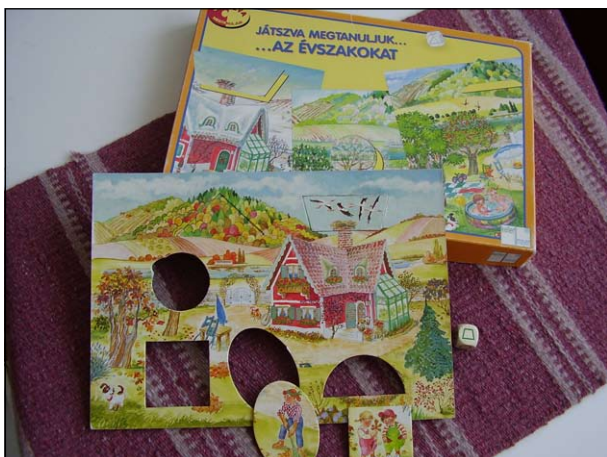
Játszva megismerjük a háziállatokat

A puzzle-darabok összeillesztése alatt beszélgethetünk az állatok tulajdonságairól, miért tartjuk őket a ház körül, vagy épp utánozhatjuk a hangjukat is. Fejlesztjük a gyermek téri tájékozódását, általános ismereteit és az analízis-szintézis képességét is.

Ára: kb. 3000 Ft

Játszva megtanuljuk az évszakokat

A kép összerakása során az évszakokról beszélgethetünk, amely az időbeli tájékozódás alapját adhatja. Ezalatt fejlesztjük a gyermek alak-háttér megkülönböztető képességét, valamint általános ismereteit is.

Ára: kb. 3000 Ft

Tárgyképek fából

A kellemes tapintású, szép kivitelezésű eszközökkel is a beszédfejlesztés lehet az elsődleges cél, amelyet szintén kiegészít az általános ismeretek nyújtása, a téri tájékozódás fejlesztése.

Ára. kb. 3000 Ft

Ujjbábok

Az ujjbábok segítségével a gyerekek megeleveníthetik a meséket. A szerepek eljátszása során gátlásaik oldódnak, szókincsük bővül, hiszen a bábozás elengedhetetlen feltétele a beszéd. Fogalmakat, kifejezéseket gyakorolhatnak, hangokat utánozhatnak, és elsajátíthatják az összefüggő beszédet. A szerepek eljátszása során különböző érzelmi állapotokat élhetnek át. Az ujjak mozgatásával fejlődik kézügyességük.

Ár: 500–5000 Ft

Képes történetek

A gyermek egész napi tevékenységét a legapróbb részletekig bemutató eseménykártyák alkalmasak egy-egy feladatsor (tisztálkodás, öltözés, fogmosás, étkezés) részletes megbeszélésére. Eközben rögzítik és finomítják a gyermek gyakorlatban már megszerzett tudását. Természetesen a képsorozatok különböző témakörökben kaphatók, de akár magunk is készíthetünk. A beszéd fejlesztése mellett a sorrendiség is gyakoroltatható.

Ára: 6 000–10 000 Ft

2.3.3 Észlelés

2.3.3.1 Egyensúlyészlelés

Előfordulhat bizonytalanság a nehézségi erő észlelésében (pl. a gyermek nem mer elszakadni a talajtól), illetve az egyensúlyingerek elégtelen vagy éppen túlzott észlelése (pl. a gyermek forgás közben nem szédül).

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Gördülő deszka

Ezzel a minden irányban elmozduló eszközzel kiválóan fejleszthető a térpercepció és az egyensúlyérzet. Álló, ülő és fekvő helyzetben is használható.

Ára: kb. 10 000 Ft

Köregyensúlyozó

Ezen az eszközön a gyermek egyensúlya bármely irányban kibillenhet, így fejlettebb érzékelést és reakciót kíván meg a biztonságos helyzet visszaállítása. Felülete lakkal kezelt, a lábak helyén bordázottak, ezért csúszásmentesek.

Ára: kb. 5000 Ft

2.3.3.2 Taktilis észlelés

A tapintás érzékszervi csatornáin valósul meg. Lehet passzív, amikor a bőrfelületre egy ránehezítő vagy mozgó tárgy következtében fellép az érzékelés. Aktív, amikor a mozdulatlan tárgyat érintjük. Az aktív tapintás (haptikus érzékelés) során a tárgyak nagyságáról, alakjáról, felületéről kapunk információkat.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Blinde Kuh

A maszk felvételével a vizualitás kizárásával kell felismerni, tapogatni a különböző kartonfigurákat. A játékba fokozatok is beépíthetők azáltal, hogy hány tárgy közül lehet válogatni, és hogy ezeket a tárgyakat bemutattuk-e a gyermeknek előtte vagy sem.

Ára: kb. 2000 Ft

Senso junior

Szintén a tapintás fejlesztésére szolgáló játék.

Ára: kb. 2000 Ft

Tapintsd és keresd!

A feladatkártyák fekete-fehér képeit és a zsákban lévő formákat kell tapintással azonosítani. A párosításnál figyelembe kell venni a forma alakját, felületét és a formákon lévő lyukak számát is.

Ára: kb. 5000 Ft

2.3.3.3 Kinesztetikus észlelés

A mozgásérzékelés, az izmok, ízületek, inak érző idegsejtjeiből érkeznek ingerületek, és ezeket érzékeljük. A nyugvó vagy mozgó testrész minden helyzetéről tudósítanak ezek a „kis riporterek”.

Javasolt terápiás eszközök és játékok**Súlykockák**

A gyermekeknek a súlyuk alapján kell sorba rendezniük, párosítaniuk a kockákat. Az önellenőrzést a kockákon lévő állatok képei biztosítják.

Ára: kb. 7000 Ft

2.3.3.4 Auditív észlelés

A hallás érzékszervi csatornáján szerzett információ. A beszéd elsajátításában fontos a hallási figyelem és differenciálás (az emberi hangra figyelés és megkülönböztetés szerepe). Az olvasás elsajátítása bonyolult idegrendszeri érési folyamatot feltételez. Kiemelt ezen a területen a beszédhangra orientálódás, a hangok felismerése és megkülönböztetése egymástól. Fontos lehet az alak-háttér észlelés (hangok kihallása háttérzajból, beszédből), illetve a szerialitás (a hangok sorrendjének észlelése).

Javasolt terápiás eszközök és játékok**Hangzó dobozok**

A gyermekeknek a hangzásuk alapján kell megkülönböztetni, majd párosítani a dobozokat. A helyes társítást a gyermekek maguk is ellenőrizhetik a rajtuk lévő színek alapján.

Ára: kb. 12 000 Ft

Hangzó kockák

A hangzó dobozokhoz hasonlóan itt is a hang alapján kell párosítani a textilkockákat. Önellenőrzésre a különböző formák alapján van lehetőség.

2.3.3.5 Vizuális észlelés

A látás érzékszervi csatornáján keresztül szerzett információ. Kiemeljük az alakállandóságot (konstanciák), valamint az olvasás-írás elsajátításában fontos szerepet játszó alak-háttér megkülönböztetést (vizuális diszkrimináció képességét).

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Puzzle

A különböző méretű és nehézségű puzzle-k a vizuális észlelés minden területét jól fejlesztik. Adhatunk a gyermek kezébe olyat, amely széllel rendelkezik, a kirakásban így rögtön a segítségére lehet, vagy olyat, amelynél nincs ilyen segítség. Differenciálhatunk a darabszámban és a darabok nagyságában is. Ára: 2000–8000 Ft között a darabszámtól, mérettől függően

Kiválasztó doboz

Öt témakörben tíz-tíz különböző képet lehet csoportosítani. A vizuális észlelés fejlesztésén túl segít a gyűjtőfogalmak elsajátításában, halmazok létrehozásában és a szókincsbővítésben is.

Ára: kb. 7500 Ft

Mintakereső

A gyermekeknek a képeket és azok apró részleteit kell összepárosítaniuk. A vizuális analízis-szintézis képességén túl figyelemre, koncentrációra van szükségük a feladat megoldásához. Szókincsbővítésre is jól használható.

Ára: kb. 2500 Ft

Kívül-belül

Kezdetben a formák alapján keresheti a gyermek, hogy mi hová való. Később már a feltáruló új forma és a kiemelt forma közötti kapcsolat megtalálása is lehet feladat.

Ára: kb. 2500 Ft

2.3.3.6 Mnesztikus funkciók

Figyelem: segítségével a környezetünkben érkező ingereket szelektálni tudjuk. El tudjuk különíteni a számunkra fontos (releváns) ingereket a lényegtelenektől. A mozgástanulás, a beszédtanulás, az észlelési folyamatok, majd a bonyolult tanulási folyamatok során elengedhetetlen a figyelem szabályozó, kiemelő, „ingerszűrő” funkciója. Emellett a tanulás során a tartós figyelem is elengedhetetlen.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Halli Galli junior

Ez a játék a figyelem mellett a gyorsaságot és a vizuális észlelést is fejleszti, általában a gyerekek nagy örömmel vesznek részt a játékban. Minél többen játsszák, a feladat annál nehezebb, annál többfelé kell figyelniük a gyermekeknek. Ha legalább 2 egyforma bohóc kerül az asztalra, a feladat a csengő minél gyorsabb megszólaltatása.

Ára: kb. 3000 Ft

Ki a gyorsabb?

A dobókockával kidobott állat képét vagy a számot kell a lehető leggyorsabban megfordítani. A gyorsaságon és a figyelmen kívül a vizuális észlelést és a számjegy-számkép felismerését és egyeztetését is fejleszti.

Ára: kb. 3500 Ft

Ravasz róka

A felmutatott figurák táblán lévő párjára kell minél hamarabb a saját korongot rárakni. A nyertes csak az lehet, aki jól átlátja, memorizálja a táblán a képek helyeit. A tábla összeépítése változtatható. Emellett szókincsfejlesztésre is használható.

Ára: kb. 4500 Ft

Billegő torony

A félgömbön egyensúlyozva próbáljuk meg a színdobókocka szerint kidobott színű testeket egymásra helyezni. A feladat nagy koncentrációt és ügyességet igényel, emellett a színegyeztetésre is lehetőséget ad.

Ára: kb. 800 Ft

2.3.4 Emlékezet

Segítségével az érzékelés során felhalmozódott észleleteket tároljuk. A rövid távú memóriában az információk pár másodperces tárolása történik meg, míg a hosszú távú memóriában akár életünk végéig megőrizhetjük tapasztalatainkat. A különböző tanulási tevékenységek eltérő típusú emlékezetet igényelnek, így megkülönböztetünk úgynevezett sorrendemlékezetet (szeriális memória), valamint a képi rögzítés egyidejű tárolási lehetőségét (szimultán emlékezet). Ha egymás után teszünk le kártyalapokat, és ezt sorrendiségében idézzük fel – ez a szukcesszív memória; ha egy képet pár percig nézünk, majd elveszik előlünk, és a részleteket kell felidézniük, ez már a szimultán emlékezeti funkciókat bombázza. Ha olvasni tanulunk, akkor elsősorban a rövid idejű, szeriális emlékezeti funkciókat vesszük igénybe. Ha már az elolvasott szó értelmén, asszociációs képeinket töprengünk, akkor a hosszú távú emlékezeti funkciókra van szükség.

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Natur memory

Kereskedelmi forgalomban nagyon sokféle memóriajáték kapható. Készülhetnek fából, kartonból, műanyagból, de saját kézzel is készíthetünk. Ez utóbbiak a legkevésbé tartósak, de a gyermekek általában ezt szeretik a legjobban. Több szempontból is differenciálhatunk: mi látható a képeken, hány párral játszunk, sorba rendezzük őket, vagy csak össze-vissza helyezzük le az asztalra stb. Attól függően, hogy milyen memóriajátékkal játszunk, lehetőséget ad beszéd- és szókincsfejlesztésre is.

A Natur memory képanyagát mesés természetfotók alkotják – növények és állatok. A fotók segítségével az állat- és növényvilág ismerhető meg, fogalmak alkotására, osztályozásra is használható.

Ára: 300–5000 Ft

Kisértetkastély

A kártyajáték során fejlődik a gyermekek emlékezete, téri tájékozódása és figyelme is. Remek alkalmat adhat a beszédfejlesztésre is.

Ára: kb. 3000 Ft

2.3.5 Gondolkodás

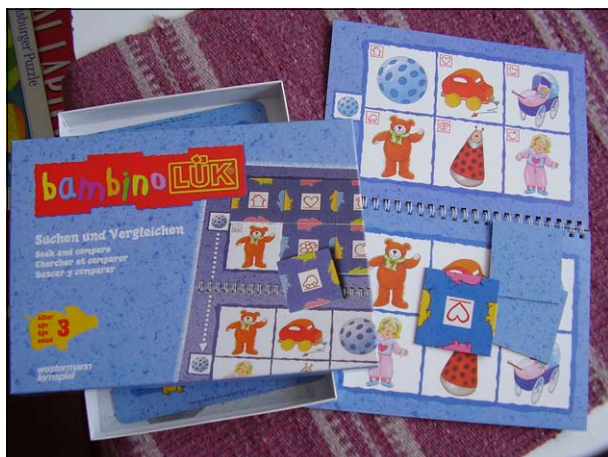
A gondolkodási funkciók fejlesztésének alapvető célja a gyermek értelmi, nyelvi (fogalmi) képességeinek fejlesztése. A gyakorlati munkában a következő területek jelennek meg:

- Általános ismeretek bővítése, összefüggések felismertetése
- Összehasonlítás (azonosságok megfigyeltetése)
- Különbözőségek megfigyeltetése

- Változások megfigyeltetése
- Analízis-szintézis
- Hiányok pótlása
- A fogalmi gondolkodás elősegítése
- Analógiák felismerése
- Logikai gondolkodás

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Bambino LÜK

A játék a gondolkodás fejlesztése mellett alkalmat ad az emlékezet és a figyelem használatára is. A gyermekek egyedül is játszhatják, hiszen az önellenőrzés megoldott.

Ára: 1300–2200 Ft

Cikázó golyók

Sok akcióval és hatékony tanulással kombinált mozgalmas játék. Három játékvariáció játszható – a különböző korosztályoknak megfelelően. A mellékelt kártyák mutatják, milyen sorrendben kell a játékosok kezében lévő csövekbe az arénában keringő golyókat begyűjteni. Kicsiknél a színsorrend, nagyobbaknál a számsorrend, iskolásoknál a golyón lévő számok összege, szorzata stb. számít.

Ára: kb. 7000 Ft

Colorama

A játék segítségével a gyerekeket játékosan vezethetjük be a színek és formák világába. Pontos megfigyelést, összehasonlítást, két szempont együttes figyelembevételét, hozzárendelést igényel. Szín- és formadobókockával kell játszani. Formaegyeztetésre, színegyeztetésre, szerialításra, a szimmetria megismerésére, cselekvő létrehozására ad alkalmat.

Ára: kb. 5000 Ft

Logico piccolo, primo táblák és a hozzávaló feladatlapok

A Logico egy játékos, önálló tanulási lehetőség óvodás és kisiskolás gyerekek számára. A táblához – amely törhetetlen műanyag alaplap – különböző nehézségű, változatos feladatokat tartalmazó lapokat lehet választani. A feladatlapokhoz használható keret (6 gombos vagy 10 gombos, az életkornak megfelelően) a feladatok megoldását élményszerűvé teszi, oldja a hosszan tartó gyakorlás unalmasságát. A gyermekek számára könnyen megtanulható és kezelhető. Egy-egy sorozat színes feladatlapjai az adott korosztály élményvilágához közel álló vizuális élményt nyújtanak. A lapok hátoldalán található ellenőrző sorok biztosítják az egyszerű és azonnali önellenőrzés lehetőségét. Az azonnali visszajelzés pedig fokozza a tanulás hatékonyságát, amely jelentős motiváló tényező, emellett lehetővé teszi az önálló tevékenységet is. Példák a feladatlapokra: szem-kéz koordináció, rész-egész viszony, figyelem, számolás 10-ig, százas számkör, osztás, szorzás stb. Feladatlapokat természetesen magunk is készíthetünk a táblába az éppen tanult anyagnak megfelelően.

Ára: tábla kb. 3000 Ft, feladatlapok csomagonként kb. 1200 Ft

2.3.6 Egyéb területek

Matematika

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Számkártya

A kártyajátékkal a szorzótábla gyakorlására van lehetőség.

Ára: kb. 1000 Ft

Számok, padlópuzzle

A puzzle teljes kirakásához meg kell találni az egyes elemekbe illeszthető számformákat. Az elemeken látható állatok mennyisége és a helyesen beillesztett szám közötti kapcsolat segíti a számfogalom kialakulását.

Ára: kb. 4000 Ft

Fadominó

A dominójátéknál a gyermekeknek egyszerre több dologra kell figyelni. Saját lapjaikat és a dominósor két oldalát is át kell látni ahhoz, hogy a leghamarabb le tudják rakni az összes dominót. A közös játék fejleszti az akarati tulajdonságokat, a kitartást, az önuralmat, a koncentrációt és a kudarctűrő képességet. Emellett segíti a mennyiségállandóság kialakulását, a számjegy és a számkép egyeztetését.

Ára: kb. 3000 Ft

Magyar nyelv

Javasolt terápiás eszközök és játékok

Scrabble junior

A feladat betűkből szavak alkotása. A játék remekül használható az olvasás megtanítása, gyakorlása során.

Ára: kb. 7000 Ft

3. Felhasznált irodalom

Gaál Éva: A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE BGGYFK. Budapest, 2000. 429–459. o.

Englbrecht, A. – Weigert, H.: *Hogyan akadályozzuk meg a tanulási akadályok kialakulását? avagy Nem jelenthet akadályt a tanulási akadály!* BGGYTF. Budapest, 1996.

Javasolt honlapok

www.nettankonyv.hu

www.horrt.hu

www.cdrendeles.hu

www.woodstone.hu

www.konsept.hu

www.mozaik.info.hu

www.cegorigo.hu/kraszna_r_es_fiai_konyvesbolt

www.ntk.hu

www.bookline.hu

Kulcsszavak az online adatbanki eléréshez

auditív észlelés

beszédpercepció

beszédprodukcó

CD-ROM

egyéni fejlesztés

egyensúlyészlelés
emlékezet
észlelés
fejlesztő eszközök
feladatgyűjtemények
figyelem
finommozgás
gondolkodás
Gyermekek Háza tankönyvcsalád
iskolaépület
iskolai klíma
iskolakészültség
izomtónus
játékok
képességfejlesztő feladatlapok
képességfejlesztő szoftverek
kinesztetikus észlelés
környezetismeret
magyar
matematika
Meixner-módszer
mnesztikus funkciók
mozgás
munkafüzetek
nagymozgás
nonverbális kommunikáció
taktilis észlelés
tankönyvek
tanterem
tanulásban akadályozott gyermek
tanulási akadályozottság
terápiás eszközök
testséma
vizuális észlelés